

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ด้วยสภาพสังคมในยุคปัจจุบันนี้ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากเดิมในอดีต อาจเพราะด้วยสภาพจิตใจคนที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคมที่วุ่นวาย ค่านิยมในการใช้ชีวิตที่มีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการพัฒนาก้าวเข้าสู่สังคมเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในหลากหลายด้าน หลากหลายมุมมองด้วยเช่นกัน จากสภาวะสังคมดังกล่าวในข้างต้นที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง สิ่งหนึ่งที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปที่ละเล็กละน้อย โดยที่เราไม่ได้ทันสังเกต นั่นคือ คุณค่าของภูมิปัญญาไทยต่อการสร้างสรรค์ที่น้อยลง สิ่งของ วัตถุ หรือการนำแรงบันดาลใจต่าง ๆ ทางความคิดในการออกแบบงานศิลปะที่มาจากความเป็นไทย ต่อสังคมคนรุ่นใหม่ในวันนี้ยิ่งจะเลือนหายและให้ความสนใจน้อยลงไปทุกที

แฟชั่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องนุ่งห่ม ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคสมัยนี้ การสวมใส่เสื้อผ้าหรือเครื่องประดับต่างๆ นั้น จุดหมายหลักไม่ใช่เพียงแค่การปกคลุมร่างกาย หรือ ประดับประดาให้เกิดความสวยงามเท่านั้น แต่รวมไปถึงการแสดงออก ทางความชอบ ลักษณะ บุคลิกต่าง ๆ ของคนที่สวมใส่เหล่านั้นได้อีกด้วย ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวทางการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์มาใช้เป็นเทคนิคหลักในการออกแบบสร้างสรรค์ ซึ่งในยุคสังคมปัจจุบันนี้การออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ถือว่าเป็นการออกแบบอีกประเภทหนึ่งบนผืนผ้าที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของสังคมและวงการผลิตผ้าและสิ่งทอเป็นอย่างมาก เนื่องจากการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์นั้นเป็นการออกแบบทางแฟชั่นอีกด้านหนึ่งที่สามารถเพิ่มมูลค่าของผ้าให้น่าสวมใส่ ละมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่สลับซับซ้อน สามารถผลิตได้ง่ายและมีความทนทานต่อการใช้งานอีกด้วย ทำให้เนื้อผ้าที่จะนำไปตัดเย็บเพื่อการสวมใส่เกิดความสวยงามและสีสันทันที่แปลกแตกต่างในหลากหลายมุมมองหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแล้วแต่ว่านักออกแบบแต่ละคนจะสร้างสรรค์หรือนำแรงบันดาลใจสิ่งใดมาใช้ในการวาดหรือการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลาย

ของเล่นสังกะสีไทยโบราณถือว่าเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งที่มีความน่าสนใจต่อการนำมาออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์เนื่องจากมีความโดดเด่น ทั้งรูปแบบ ลักษณะ สีสันทัน ที่สวยงาม และยังสามารถสื่อถึงความทรงจำในวัยเด็กต่อคนที่พบเห็นได้อีกด้วย ซึ่งในช่วงวัยเด็กอาจเคยมีประสบการณ์ต่อของเล่นสังกะสีนั้นๆก็ได้ จึงทำให้ของเล่นสังกะสีเป็นอีกทางเลือกหนึ่งทางการออกแบบที่สามารถนำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ที่สามารถตอบโจทย์ความน่าสนใจ ทั้งด้านเอกลักษณ์ความเป็นของไทย ความสวยงาม

สีสัน รวมไปถึงการแฝงอารมณ์ความทรงจำของคนในสังคมวัยเด็กต่อผู้พบเห็นให้สามารถดึงดูดใจต่อการใช้สอยหรือการสวมใส่แล้วเกิดความพอใจหรือประทับใจได้ดี

“ ของเล่นสังกะสีไทยโบราณ ” ขึ้นชื่อว่าของเล่นสังกะสี วัสดุก็ต้องทำมาจากโลหะสังกะสีเป็นสัญ ในยุคปัจจุบันของเล่นประเภทนี้ได้ลดน้อยลงไปทุกทีๆ เนื่องจากถูกแทนที่โดยวัสดุอย่างอื่นเช่น พลาสติก ยาง และไม้ เป็นต้น แต่ในอดีตของเล่นที่ทำมาจากโลหะสังกะสีที่ว่าเป็นที่นิยมอย่างมากและรู้จักกันอย่างแพร่หลายซึ่งอยู่ในยุคราว 25-30 ปีก่อน "ของเล่นสังกะสี" ที่จริงแล้ว หมายถึง ของเล่นที่ผลิตจากแผ่นเคลือบสังกะสี ไม่ก็เหล็กเคลือบดีบุก (คล้ายๆกระป๋องนมชั้นหวาน) ของเล่นสังกะสีนั้นมีหลากหลายรูปแบบ รูปทรงแตกต่างกันไปตามจินตนาการ แต่ที่พอเห็นได้มาก ก็จะเป็นลักษณะ รูปทรงที่มาจาก หุ่นยนต์ ยานพาหนะ เช่น รถ เรือ รถถัง ตลอดจนรูปทรงจากสัตว์ เช่น ไก่ นก ม้า กระต่าย เป็นต้น

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ของเล่นสังกะสีกลับมาได้รับความนิยม ส่วนหนึ่งอาจได้รับอานิสงส์มาจาก แรงโปรโมทความนิยมในตลาดเก่าที่เกิดขึ้นเป็นกระแสความนิยมอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา เช่น ตลาดสามชุก ตลาดอัมพวา เป็นต้น และเมื่อมีตลาดเก่า คนก็เริ่มมองหาของเก่าของโบราณมาขายควบคู่กับตลาดไปด้วย และของเล่นสังกะสี ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่ช่วยเสริมให้ตลาดเก่าดูขลัง น่าค้นหาและน่าท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษา เชื่อกันว่า ของเล่นสังกะสี เกิดขึ้นมานานหลายร้อยปี มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศทางแถบยุโรป แต่ประเทศที่ผลิตของเล่นสังกะสีในอดีตส่วนใหญ่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น แต่ปัจจุบันประเทศเหล่านี้ เลิกผลิตกันไปหมดแล้ว แหล่งผลิตที่ยังเหลืออยู่และสามารถหาซื้อได้ คือ ที่ประเทศจีน ซึ่งยังพอมีหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มากนัก

ดังนั้น จากความน่าสนใจในแรงบันดาลใจของ ของเล่นสังกะสีไทยโบราณ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสวยงามและลักษณะที่สามารถนำมาพัฒนาใช้ต่อยอดออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ได้อย่างน่าสนใจและเหมาะสม จากความสำคัญของของเล่นสังกะสีไทยโบราณที่ควรค่าแก่การส่งเสริมและการอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นการเผยแพร่ต่อกันคนรุ่นใหม่ให้ได้รู้จักและหันมาสนใจต่อยอดออกแบบของไทยได้เพิ่มมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบของเล่นสังกะสีไทยโบราณ และวิธีการสร้างสรรค์ลวดลาย สีสัน ต่างๆ นำมาประยุกต์ใช้ต่อการสร้างสรรค์งานออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดแนวทางการออกแบบสินค้าทางการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ๆ ขึ้น โดยการผสมผสานแรงบันดาลใจจากลวดลาย รูปทรง สีสันจากแรงบันดาลใจของเล่นสังกะสีไทยโบราณ มาพัฒนาเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่เสริมค่านิยมต่อการใช้สอยในสังคมยุคปัจจุบันเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดงานศิลปะร่วมสมัยที่มีคุณค่าขึ้น และช่วยให้เกิดการตอบสนองต่อคนรุ่นใหม่ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าความงามและเอกลักษณ์อันโดดเด่นของของเล่นสังกะสีไทยโบราณมากยิ่งขึ้น

๒. คำถามวิจัย

๒.๑ รูปแบบ สี สัน ลักษณะ และลวดลายของของเล่นสังกะสีไทย เป็นอย่างไร

๒.๒ ทำอย่างไรจึงจะสามารถนำรูปแบบ ลักษณะและลวดลาย สี สันของเล่นสังกะสีไทย

มาประยุกต์ใช้ต่อการออกแบบศิลปะร่วมสมัย ผ้าพิมพ์ลายได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๓.๑ เพื่อศึกษา รูปแบบ สี สัน ลักษณะลวดลายของ ของเล่นสังกะสีไทย

๓.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการออกแบบผ้าพิมพ์ลาย จากแรงบันดาลใจของเล่นสังกะสีไทย

๔. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การจดสิทธิบัตร และการเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๔.๑ ได้องค์ความรู้และแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบผ้าพิมพ์ลายที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

๔.๒ ได้องค์ความรู้และรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการออกแบบลายผ้าในการผลิตผ้าพิมพ์ลายและเครื่องแต่งกายสตรีได้อย่างเหมาะสม

๔.๓ เพื่อขยายขอบเขตของการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์หรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ ในวงการการออกแบบเครื่องแต่งกาย

๕. ขอบเขตของโครงการวิจัย

๕.๑ การศึกษารูปแบบ สี สัน ลักษณะ และลวดลายจากแรงบันดาลใจของเล่นสังกะสีไทย

๕.๒ ศึกษาหลักการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายผ้าพิมพ์ และการใช้สีต่องานออกแบบผ้าพิมพ์ลาย

๕.๓ ศึกษาเทคนิคและวิธีการในการทำผ้าพิมพ์ลาย

๕.๔ ขอบเขตด้านเวลา เป็นการวิจัยในช่วงวันที่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559

๖. นิยามศัพท์เฉพาะ

๖.๑ เอกลักษณะ หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน ข้อความที่แสดงความเท่ากันนิพจน์ ๒ นิพจน์ สำหรับทุกค่า ของตัวไม่ทราบค่าที่ปรากฏในนิพจน์นั้นๆ

๖.๒ แรงบันดาลใจ หมายถึง แรงบันดาลใจ , แรงดลใจ , แรงผลักดัน , แนวความคิดสร้างสรรค์

๖.๓ แฟชั่น หมายถึง สมัยนิยม แบบหรือวิธีการที่นิยมกันทั่วไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

๖.๔ ศิลปะร่วมสมัย หมายถึง การนำแนวความคิดของลัทธิศิลปะสมัยเก่ามาใช้ใหม่โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่องราวหรือลวดลายบางส่วนให้มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของ ลักษณะแนวความคิด รูปร่างรูปทรง ขั้นตอน หรือ วิธีการสร้างงานศิลปะตามยุคสมัยหรือลัทธิเดิม ดังเช่น การนำ ลวดลายหรือลวดลายจากศิลปะโรโคโคมาดัดแปลงใช้เป็นลวดลายกระดาศ ลายผ้า ฯลฯ ภารวาดภาพวิวิทัศน์กรุงเทพฯ ยามเย็นโดยใช้การแต้มสีเหมือนศิลปะลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ เป็นต้น

๖.๕ อนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึง การป้องกัน รักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย